Бр. 182 У Новом Саду, у суботу 18. (31.) августа 1912. Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута осим недеље и празника

Цена је за Угарску, кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље, за један месец 2 круне и 70 потура, а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 пот.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Јована Чавића — Администрација „Заставе“ налази се у кући, где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 пот.

Лист српске народне радикалне странке (Вечерњи лист). Издање „Рада“, дион. друштва у Руми

Српска политика на Балкану.

II.

Већ се доста давно не говори више у новинарству о „турском болеснику“. Државе не постају, не живе, а и не умиру тако брзо, као људи. Па кад турски болесник није умр'о онда, када се тако много говорило о њему, да је тешко болестан, свет је полако почео да мисли, да Турска и није баш болесна.

Пре неколико година подигла се Турска нагло из постеље, извјурила је цара, и почела да се облачи у уставно рухо. Кренула је необичном снагом напред. Али ју је брзо оставила снага. Оно њено скакање из постеља, није било оздрављење, него се то догађало у врућици. Ускоро се показало, да су у болесном телу турске царевине преостале маха оне стихије, које су најопасније. Арнаути! Данас се потпуно види, да болестан човек није оздравио.

Европске дипломате сасвим су начисто с оним, што се данас догађа у Турској. Не треба ни мало да нас буни, што непрестано говоре о томе, да у Турској треба одржати оно, што постоји. Ни једној великој сили није то ни на крај памети. То је само згодна реч, да прикрију праве намере. Као што данас говоре у Европи, да треба одржати Турску неповређену, тако су некада говорили, да треба у Турској увести реформе и ослободити — Хришћане. И то су биле празне речи, да прикрију праве намере. А намера је и данас као и пре: ко ће што више да заграби од Турске. Ено нам берлински конгрес. И тамо је било испочетка речи о томе, како ће да се очува у Турској стање, које постоји, али само дотле, док нису нашли начина како ће да је деле. На берлинском конгресу одгуривали су у страну сва питања, а напред је ишло оно, што се тицало користи појединих великих сила. Тако је и сад. Не могу још да се погоде. А не смеју још да се побију. Дабогме, није потребно, да се погоде сви. Доста је да се погоди већина, и онда мањина прима што јој дају. Тако су се 1878. год. погодиле Немачка, Енглеска и Аустроугарска и потукле у Берлину Русију, а да нису ни мач извукле из корица.

Лако је великим силама, да се погађају о оном што их се не тиче и о оном без чега могу бити. Оне имају времена. Њима је главно, да ни једна велика сила не узме који део Турске, док и друга нешто не добије. Докле се одржава тај „ред“, донде могу чекати, и сви их се други народи не тичу.

Гроф Берхтолд, наш министар спољних послова, још је повајвише журив. Он је предложио, да се састану заступници великих сила, али не зато да се умешају у турска послове, него гак да се разговарају о приликама у Турској.

Велике силе пристале су на разговор, али се одупрла Турска. Она неће да се о њој разговара, јер зна, шта би могло изаћи из тог разговора. Сигурно се сетила, шта је изашло 1875. године из једног сличног разговора. А кад неће Турска да се разговара о себи, ко зна, шта ће сад други? На сваки начин је згодно, што је гроф Берхтолд већ на почетку посла добио велика орден, јер ко зна би ли га добио на крају.

Када је гроф Берхтолд сазивао ону, ни конференцију, ни разговор, он је најмање имао на уму српско питање на Балкану. А баш је то питање од најпрешније важности. Таче се пропадања једног дела народа. Таче се уништења Срба у Старој Србији на очиглед Европе.

Дабогме, да по европске дипломате није ни мало важно кад један народ пропада. Кад иду да се договарају, они оставе у предсобљу поред цилиндра и штапа у једном буџаку и срце своје. Али ће се европска дипломација морати озбиљно бавити српским питањем, ако се то питање буде вешто и одлучно заступало.

Јасно је, да ће у Старој Србији бивати све горе. Арнаути су четовали за време, кад је требало обрађивати и прибирати летину. Они ће ове године на правна огњишта. Бедна раја је и до сад издржавала њихов рат. А шта ће бити на зиму? Ма како испало, Турска не може свима Арнаутима дати толико новца, да могу без бриге живети. И ма колико да даде, већи део тога новца залепиће се за дланове и џепове њихових вођа. Вук је увек опасан, али нарочито кад је гладан. Гладни Арнаути чим се разађу, потегнуће на Србе и друге Хришћане. Али нарочито на Србе. Зато на Србе, што има многих, који их траже против Срба, а Срби су до сада били без праве заштите.

Турска се није много осврталa на Србију, јер је Србија, затворена одасвуда, морала свој живот, своје оружје да увози преко Турске. А у Црној Гори је влада ратовала против свог народа и ашиковала са Арнаутима. Уз то је одношај између Србије и Црне Горе био као између два диндушмана. Како је могао под овим приликама Србин у Старој Србији да уживa и најмање угледа? Његов углед се диже и пада према величини заштите, коју ужива. Ако се та заштита не покаже у довољно јакој мери, па ако устреба чак и у крајњим средствима, онда може пролеће да не затече ни једног живог Србина у Старој Србији.

Но успех је могућ у српском питању само тако, ако Србија и Црна Гора покрену заједнички стварр. Ако се покаже, као досад, да ни оне нису у стању у том питању споразумно да раде, како могу тражити од Европе, да их помогне? И како ће моћи макар и на Балкану да нађу савезника? Ово је први и главни услов, да се повољно реши српско питање на Балкану. Други је услов да то буде брзо. Неки и неки могу слурадо чекати даље пропадање Турске, а при том, да их време пређе, декламовати о одржању садањег стања, али Срби не могу.

Од решења српског питања у Старој Србији, зависиће опстанак или неопстанак свију балканских Срба. Данашње прилике у Европи су повољније много повољније, од прилика које су биле 1875. године, па све до новијих дана.

Јаша Томић.

Из наше бележнице.

У Бечу се љуте на Турску, што неће да пристане на Берхтолдов предлог у погледу автономије за Албанију и Македонију. Полузванична бечка „Информација“ поручује Турцима, да ће касније доћи друкчије уплетање у турске ствари, ако не пристану на ово благо уплетање грофа Берхтолда. То је оно: устао а сео, бијен бити мораш. Само што у Бечу заборављају, да су Турци негде нашли заштитнике, којима не иде у рачун нечије марширање у Солун, па веле: у једном селу прете, а у другом се не боје.

*

Талијани не верују у несебичност Берхтолдова предлога, па у име њихово пише универзитетски професор Торе, који је и посланик у талијанском сабору, да ће Аустроугарска заузети Новопазарски Санџак, чим Србија или Црна Гора покушају, да метну шаке на ту српску земљу. Ернтал се одрекао Новопазарског Санџака у корист Турске, јер Аустроугарска хоће да остане турски комшија, па не може дозволити, да пут из Босне за Македонију дође у српске руке. Биће да овај Талијан зна, шта у Бечу мисле. Није ни чудо. Талијани су наши савезници, па им је Беч поверио свој план. Али баш зато се и зна, ко изазива метеже по Новопазарском Санџаку.

*

Аустроугарска и Италија још увек су савезници. Али то не смета онима у Бечу, да Италији показују своје непријатељско расположење. Ових дана били су у јужном Тиролу велики војни маневри, којима је присуствовао и престолонаследник. После свршених маневара, издао је престолонаследник војничку заповест, у којој се између осталог истиче, да је ова војничка вежба „по могућству била слична рату“ и да је сјајно успела Тирол граничи с Италијом.

*

У Бечу нису никада у неприлици. Чим се који мађарски политичар изигра у бечкој служби, одмах почну Мађарима сладити другог. Кад је Куенова звезда почела тавнити, почеше истицати и хвалити Лукача као великог пријатеља слободе, и ако је Лукач био члан Куеновог кабинета. Сада пак, кад се Лукач изиграо, истичу грофа Зичија, као пријатеља Мађара, који ће донети мир Угарској и причају, како се он не слаже са насиљем, што га врше Тиса и Лукач, али зато седи у Лукачевом кабинету и остаће у њему, док се помоћу жандара и полиције не изгласа у сабору прорачун. Кад Беч добије све, што је хтео, доћи ће Зичи као спасилац и пустиће Мађаре, да грде Тису и Лукача и да млате празну сламу по сабору. Неће бити крив Беч, који је благословио сва насиља, него Тиса и Лукач, који су слепо извршивали све заповести.

*

У Бечу знају, зашто је избио устанак у Албанији. Турске власти нису хтеле да издаду Арнаутима оружје. Онда су они сами набавили оружје из Србије и Црне Горе и напали турску војску у Пећи. Али пећски мутесариф није хтео да похвали Арнауте због тога, што су убијали турске војнике, него их је прогласио разбојницима и почео прогонити, па је због побуне ухапсио жене двојице бегова у Ђаковици, да их пошље у Скопље. То је увредило све Арнауте, па су се онда сви дигли на оружје. Дакле две арнаутске жене су уздрмале турску царевину. Тако бар прича „Наје Фраје Пресе“. Блажен, који верује!

*

Лист Милана Хоџе пише, да су се Срби радикали оцепили од народносне странке. Словаци не би требали много да се хвале, јер су у Товаришеву дали за народносног кандидата 27 а за кандидата мађарске владе 270 гласова. Је ли то она чувена народносна свест?!

*

Кад је уведена манастирска уредба, тужио се тадашњи гостионичар у новосадском хотелу „Фабри“, да је морао напустити ту радњу, јер му калуђери од тога доба више не долазе и не троше. Пошто је манастирска уредба укинута, сигурно је, да ће и хотел „Фабри“ прорадити. И то је један успех велике политике Лукачеве владе и доказ смирености српских калуђера. Модернизирао се цео свет — па и српски „свети оци“!

Талијанско-турски рат.

Триполитански рат све више малаксава, а разлог томе су свакако и преговори, што се воде

у Швајцарској између повереника талијанске и турске владе. „Еко де Па и“ доноси, да се изасланици зараћених држава у главноме већ споразумели и да је осигурано склапање примирја под овим условима: Италија пристаје, да се у уговору о миру не спомиње декрет о анексији. Турска пак пристаје, да у уговору о миру не буде спомена о турском суверенитету над Триполисом. Италија пристаје, да се турске чете повуку из Киренајке тек тада, када примирје буде склопљено и решена буду сва питања. Италија плаћа знатну новчану отштету за Триполис. Талијанске чете ће напустити заузета острва у Јегејском Мору, под условима, који ће се доцније одредити, а тада кад уговор о миру буде склопљен. — Међутим у Цариград је стигао глас, да се изасланици у Швајцарској нису могли да споразумеју, јер Италија не може да усвоји турско становиште.

Турска влада је позвала са бојишта Енвер беја и Фехти беја, да саслуша и њихова мишљења о миру.

Положај у Турској.

Мада су арнаутске вође склопиле мир са изасланицима турске владе, Арнаути се нису смирили. У Ђаковици и околини Арнаута су на окупу у великом броју и ставили су захтев, да им се за 24 сата има исплатити отштета за штету, што им је нанела војска приликом последњих бојева. Ако им турске власти у одређеном року не испуне тај захтев, отеће државне благајне. Скопљански валија тражио је дозволу, да може удовољити арнаутском захтеву. Из Митровице је послат у Пећ један пук, јер је тамошња војна опсада немоћна према Арнаутима. Арнаути у Бујановцу и Прешову отерали су све чиновнике. У варош не пуштају никог. Многе турске аге и бегови побегли су преко српске границе према Врањи. И у западној Арбанији влада потпуно беззаконе. Малисори су били пошли на Скадар, али су враћени. Изгледа да су арнаутске вође стрпали у своје џепове новац, што су га добили од турске владе, те су остали остали кратких рукава. Но свакако да их подстичу и они, којима је у интересу да метеж у Турској што дуже траје.

Турска влада није задовољила још ни Србију, Црну Гору и Бугарску, те још увек и отуда прети опасност.

Једна важна књига.

У издању књижарнице Милана Ивковића у Новом Саду изишла је књига под насловом: „*Угарски општински закон*“. којој је цена 3 круне. Пошто је за живот грађана од највеће важности општинска самоуправа, то ће ова књига добро доћи сваком грађанину. У њој су и други закони, који су у вези са општинским законом, као и све оне одлуке и наредбе, којима је општински закон протумачен. Други пут рећи ћемо коју више, а сада најтоплије препоручујемо ову књигу.

Комесаријат у бачкој епархији.

Дознајемо, да су постављени комесарчићи у бачкој епархијској управи. Потпредседник комесарчића биће архимандрит Видицки кога патријарх Лукијан није кандидовао за владику, јер нема потребну спрему. Чланови првог одсека биће још: прота Милан Ћирић, прота Љуб. Купусаревић и чурушки парох Вакула Теофановић. У другом одсеку биће осим владике и Видицког још и парох Јован Вујин из Стапара, др. Јоца Лалошевић и Павле Терзин и Сомбора. Бележник остаје Јанкулов, фишкал Гавански, епарх. школ. референт Љуб. Лотић. Ови ће комесарчићи управљати бачком епархијом по милости министра председника Лукача и његовог комесара Палчике Јовановића. Док се уверимо, је ли овај списак тачан, рећи ћемо још коју.

Откривање Карађорђевог споменика.

Јављају из Београда, да ће се споменик великоме Карађорђу, који је подигнут на Калимегдану у Београду, открити и осветити на Малу Госпојину о. г. уз велике свечаности. Споменик је подигнут прилозима српске војске.

Вечерња школа Занатлијске Омладине.

Коло Занатлијске Омладине у Новом Саду, одржаће сутра у недељу 19. августа (1. септ.), у 3 сата по подне, ванредну скупштинску седницу, у којој ће се претресати поред осталог и врло важно питање: о потреби вечерње школе за нашу занатлијску омладину.

Исправка.

У јучерашњој „Застави“ стоји погрешно, да ће митрополијски збор у Новоме Саду бити 2. (25.) септембра а треба да стоји: **2. (15.) септембра.** За катихету у карловачкој српској гимназији није изабрат Јован него *Глиша* Микић из Митровице.

Кратке вести.

— Римски папа искључио је из црквене заједнице 800 римокатоличких попова у Португалији, који су примили пензију од државе и тако признали републику и оцепљење цркве од државе.

— Поседник једнога биоскопа у Будимпешти наговорио је 16 годишњег ученика грађанске школе, Белу Кевеждија, да са крова ћуприје Фрање Јосифа скочи у Дунав, и обећао му 250 круна. Тај скок је ухваћен у слику ради приказа у биоскопу. Силна је светина гледала ту вратоломију. Кад су се ватрогасци попели, да га задрже, он је већ скочио и више није изишао на површину, мада су многи са чамцима чекали да га спасу. Поседник биоскопа ухапшен је.

— У једној њујоршкој банци похарали су разбојници 360 хиљада круна, али нису у брзини приметили, да је у каси остало још 15 милиона круна.

— Варош Норвич у Енглеској. поплављена је па је 10 хиљада душа остало без крова, а нема ни воде за пиће ни јела.

— Политичка власт у Сегедину забранила је супрузи Јосифа Талаша да служи службу Божију у капели. коју је подигла на своме имању, јер жена не може бити свештеник

— У португалском месту Алдеји при погребу посвадили су се свештеник и општински кнез. Из тога се изродила свађа, у коју се умешала и светина, која је раздерала свештеничку одежду. Поп је ударио једног старог човека. Кнез га је тада ухапсио, али га је ипак пустио, да обуче другу одежду. Тада је поп узео револвер и убио кнеза, а светина је попа раскинула на комаде.

— У Хајдудорогу убио је виноградски чувар Ш. Фехер девојчицу Варвару Соватову због тога, што је узабрала један грозд.

— У Београду су непознати зликовци убили пољара Спасу Дејановића.

— Силне кише у Чешкој нанели су велику штету усевима, а род кромпира готово је уништен.

Брзојави „Застави“.

Стигли 31. августа.

Берхтолдово наседаније.

Беч. Министар спољних послова Берхтолд поднео краљу извештај о своме неуспеху. Овлаштен је да великим силама саопшти шта хоће Аустроугарска.

Догађаји у Турској.

Атина. Турци убили на граници грчкога поручника Врахмоса.

Солун. Побуњени Малисори сузбијени преко реке Мата. Народ се враћа у села. Арнаути пустили из тавнице у Гусињу све робијаше, међу њима и 4 Хришћанина.

Побуна у Бразилији.

Рио де Жанејро. У Белену побуњена светина спалила општинску кућу, а затим и кућу политичког вође Лемоса који је убијен. Има много мртвих и рањених. Трговине и звања затворена.

Покори у Америци.

Бостон. Ухапшено више угледних трговаца. Зидарски предузетник Питман извршио самоубијство, јер није хтео да сведочи гледе нађеног динамита приликом ткачког штрајка.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Трговина.

Са житне пијаце у Б-Пешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 22 40 до 23·40, бачка К 22·80, банатска К 22 71, раж К 18·60 до К 19·80, зоб К 20 40—20·90, кукуруз К 18 55 до 18·80 (продато је 400 центи кукуруза из Србије по К 18·55). У трговини на рок прављени су оваки закључци: пшеница за октобар К 22·72, за април К 23·64 раж за октобар К 19·20, за април К 19·82; зоб за октобар К 20 36, за април К 20 66, кукуруз за септембар К 18·44, за мај К 14 90

Извештај са берзе.

Златна угарска рента К 107·50 крунска 4 %-на рента К 87·05, крунска 3½ % на рента К 76·25, угарске обвезнице за растерећивање земље К 87, хрватско-славонске К 87, зајам за уређење Тисе и Сегедина К 152, премијски зајам из 1870. год. К 213, деоница Аустроугарске Банке К 2105, хрватске земаљске банке К 250, српски премијски зајам К 118, дукати К 11·39, наполеондори К 19·08, златници од 20 марака К 23 55, немачке банке од 100 марака К 117 80, румунске банке од 100 леја К 95 10, суферин К 24 06

ПОТПИСАНИ АРЕНДАШ
орловатског риболова треба један ЧАМАЦ полован и једну БАРКУ за рибу у коју може стати 5 метерски центи рибе. Ко има на продају нека се јави на РАДУ ШИЈАКОВОГ, арендаша у Орловату torontal v. m.
1402 2 2

Част ми је овим најучтивије известити поштовану јавност, да од 1. септембра ове године преузимам
КАЗАНЏИЈСКУ РАДЊУ
од
ГЂЕ РОЗЕ САБО
У ПАНЧЕВУ
Гробљанска ул. бр. 11.
у којој ћу израђивати брзопекуће казане, бакарно посуђе и све у ову струку спадајуће ствари продајем и оправљам по најумеренијој цени.
Препоручујући се поштованој публици из места, као и са стране, да се у случају потребе на мене обратити изволи, где ће своју потребу по најумеренијој цени и најсолиднијој изради подмирити моћи.
Уверавајући у напред цењене муштерије, да ће у сваком погледу задовољне бити. Остајем са одличним поштовањем 1369 1—3
Јован Ж. Војновић
казанџија Панчево.

Купује се готово ОДЕЛО за Господу Госпође и децу код
Панте Спанића у Новом Саду
Дунавска улица број 36.
Велики избор за ђаке. 1416 1 5

Нових буради
прве класе од 500 до 800 литри великих могу се добити по 9 филира литра код 1418 1—3
Светислав Пандуровог
бачвара у Панчеву, јабијчка ул. бр. 19.

Прва и једина српска творница
ЈОРГАНА
ЗОРКЕ МИЛИЋЕВЕ
У НОВОМ САДУ житна пијаца
Израђује сваковрсне јоргане и мадраце. Разашиље свакоме на захтев поштанским поузећем. Леп од доброг материјала израђен глотани јорган у свакој боји по цени од само К 1[illegible] па на више. Моли за многобројну наруџбину. 1195 6—5

ПОТРЕБУЈЕМ
млађег помоћника мануфактурне струке.
В. Ивков
1411 2—3 Стапар. (Бачка.)

!! Ново отворена помодна !!
ЋУРЧИЈСКА РАДЊА !!
МИТА ГРУЈИЋ ЋУРЧИЈА
преко од трговине Браће Миросављевић
Стовариште ми је снабдевено: ћуркова, палетоа и јакни; мушки капута, бунди, астраганских капа итд. — Наруџбине и све у ову струку спадајуће оправке примам по најумеренијој цени. — Као млад почетник молим п. н. публику да ме у мом подузећу помогне. С поштовањем
МИТА ГРУЈИЋ
ћурчија — код белог медведа — Н. САД, ћурчијска улица број 21. 1206 3—15

За своју Ратарског одела
КРОЈАЧКУ РАДЊУ
потребујем 4 раденика,
који у посо ступити могу одмах. — Посао је сталан преко целе године. 1373 2—6
СИМА МАШИЋ, кројач
Нови Сад.

Електрична Штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.